

Izhaja prvo soboto
vsakega mesca
Uredništvo in uprava:
Dunaj XVI/2,
Neulerchenfelderstrasse 21.
Inserati se sprejemajo
in poceni zaračunajo.
Rokopisi se ne vračajo.

GLASNIK

Naročnina:

Za Avstrijo celo leto K 1.50
Za inozemstvo „K 2.—
Posamezne številke h 10.
Odprište reklamacije so
poštne proste.
Poštno-hran konto: 88.153.

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

Št. 9.

Ljubljana, dne 15. oktobra 1908.

I. leto.

S. K. S. Z.

naznanja, da se prično redna predavanja S. K. S. Z. v torek, dne 20. t. m. Prvi bo predaval dr. Janez Ev. Krek. Predavanja bodo vsak torek v prostorih S. K. S. Z. v »Unionu«.

Vizitacijo proč!

Če si tako nesrečen, da te zapro, si podvržen vednemu nadzorstvu. Predno te odvedejo pazniki v celico, te natančno preiščejo, da ne vtihotapiš kaj v zapor, kar ne smeš imeti seboj.

Nehoté nam pride na misel ta primera, ko se spomnimo vizitacije, ki se ji mora podvreči vsaka tobačna delavka, vsak tobačni delavec. Grozno mučna je ta vizitacija. Zdi se nam, kadar čujemo, da vizitirajo delavstvo v tobačnih tvornicah, kakor da bi nam kdo dal zaušnico. Nekaj grdega, človeku nedostojnega je vizitacija tobačnega delavstva. Vsak pošten človek zardi, kadar se mora dati vizitirati. Mučna je vizitacija za delavstvo, ravnotako mučna pa tudi za osobe, ki jo izvršuje.

Vemo, kaj se bo reklo, ko se bo to čitalo. Vizitacija, ej, ta pa mora biti. Tobak je monopol. In zato se mora strogo gledati na to, da se ne odnese najmanjša bilka. Država bi falirala, če se odpravi vizitacija.

Seveda, vizitacija je prešla v meso in v kri tobačnemu delavstvu. Za to pa izpreleti marsikaterega kar zona, če čuje, da kdo zahteva, naj se odpravi vizitacija.

Vizitacija ni več primerna in ni. Preostanek tistih časov je še, ko so se uradniki kunštvali ob časih, ko so imeli še sami vso moč v rokah, da kaj spišejo, ker bi bili drugače umrli zaradi dolgega časa. V tistih časih so izdelali tudi moder ukaz, da se mora tobačno delavstvo strogo vizitirati, ko zapusti delo in gre domov.

Zdi se nam, kadar čujemo besedo vizitacijo, kakor da smatrajo tobačno delavstvo za same tatove. Saj če bi delavstvu zaupali, bi ne vztrajali tako trmasto, da se morajo stoletni vizitacijski predpisi že zdaj, ko ima-

mo že moško splošno in enako volivno pravico, strogo izvrševati.

Dasi je žalostno, da višjega uradništva toliko časa ne sreča pamet in da se vedno po nepotrebnem izgubi toliko zatega časa za vizitacijo, je pa končno tudi smešno, kako vizitirajo. Natančno se predpisuje, skozi ta vrata moraš iti skozi, če ne si lump, ravbar, tat, če še kaj hujšega ne. Če bi se ti slučajno ubil oče, mati, dete, ne smeš prej iz tvornice, kakor da si vizitiran, ker to hočejo in zahtevajo starokopitni predpisi, na katere seveda tudi sedanje »moderno« višje uradništvo prisega bolj kakor na evangelij. Saj če bi tega ne bilo, bi bili že zdavnaj odpravili trapasto vizitacijo, ki postavlja tobačno delavstvo v vrsto tatov in restantov, ki so jo vpeljali v tistih časih, ko je še kmet tlačnil graščaku in mu dajal desetino. Tlako in desetino so odpravili, vizitacije po tobačnih tvornicah pa zob časa še ni zdrobil.

Glede na vizitacijo je tobačno delavstvo na slabšem, kakor drugo delavstvo. Le poprašajte po drugih tvornicah in delavnicah delavce po vizitaciji! Smejali se vam bodo in se krohotali pa rekli: »Ali mislite, da smo tatje! Še tega se manjka, da nas bodo vizitirali.«

Ej, veliko starokopitne neumnosti je še po tobačnih tvornicah. Delavstvo mora gledati, da sčasoma odpravi traparije, ki prav nič ne spadajo več v našo dobo. Med staro šaro, ki se mora zavreči, pa spada tudi vizitacija. Zato zahtevaj tobačno delavstvo: Vizitacijo proč!

Naša spomenica.

Naša »Zveza« je poslala svoji ljubljanski podružnici načrt spomenice, ki naj se predloži glavnemu ravnateljstvu. Naša organizacija je takoj sklicala sestanek, na katerem se je sklepalo o načrtu. Objavil se je načrt spomenici v »Naši Moči« tako, da lahko vse tobačno delavstvo lahko pove, kje da je čevelj žuli.

V ponedeljek se je vršil shod naše »Zvezine« podružnice, ki je končno sklepal o be-

sedilu spomenice. Shod je vodil podružnični načelnik, tovariš Sever, o spomenici je poročal naš urednik, razprave so se udeleževali delavke in delavci. Ponovno je govoril tov. Čatar. Končno se je odobrila spomenica v obliki, ki jo objavljamo. Nas osobito veseli, ker so spomenico sestavili v konceptu delavci in delavke sami. Napredek samostojne naše delavske tobačne organizacije se kaže tu v najsvetlejši luči.

Glavnemu ravnateljstvu vposlana spomenica slove:

Visoko c. kr. glavno ravnateljstvo tobačne režije!

Kakor minula leta, je tudi letos prisiljeno tobačno delavstvo, da visokemu c. kr. glavnemu ravnateljstvu vroči vrsto želja za izboljšanje delovnih razmer.

Delavstvo sili na to sedanjí nevzdržljivi položaj. Vedno se draže vsa živila in drugi predmeti, naravna posledica pa je, da so slabše zdravstvene razmere, ker si mora delavstvo zaradi draginje pritrgovati na hrani. Pritrgovanje pa ima težke posledice ne le za delavstvo, marveč tudi za delavsko potomstvo.

Plačilne razmere so bile osobito minula leta nezadostna. Sicer so se povišale delavske plače, a ne v oni meri, kakor bi bilo potrebno. Skoraj nikoli niso bile poboljšane plače splošnemu delavstvu, vedno se je prezrl znaten del. Prezreti del je prišel na vrsto šele bodoče leto, mnogokrat pa šele čez dve leti. Medtem pa niso zgolj plače prerezega delavstva znatno zaostale, marveč so bile že potrebne one kategorije zopetnega izboljšanja, ki so že dobile izboljšanje. Zato so splošno zelo zaostale plače tobačnega delavstva. Razumno je zato, da se ni moglo po izboljšanju plač leta 1907 in 1908 vse izboljšati, kar se je zamudilo ali opustilo prejšnja leta.

Da to dokažemo, navajamo le nekaj števil: Po izboljšanjih leta 1902 do leta 1906 se je izboljšal letni zaslužek za približno 62 kron. Na mesec pride torej v petih letih ena krona. Če priračunamo še izboljšanje leta 1907 in 1908, znaša k večjemu mesečno 2 K.

Da navedena svota ne zadostuje, naj dokažejo nekatere številke. V enakih mesecih leta 1905 do leta 1907 je poskočila cena sočivju za 15, mesu za 20 v pri kg, premogu za 14 v pri 50 kg. Navedene povprečne številke so povzete po uradnih tržnih poročilih, dejanske cene so pa navadno še višje. Navedli smo pa le nekaj stvari, ki se rabijo v gospodinjstvu. Cene stanovanjem so se povišale zadnjih osem let zelo znatno, cene perilu in obleki pa za 20 odstotkov. Ravnotako se je zgodilo z mnogimi drugimi gospodinjstvenimi stvarmi, a bi naš zavedlo predaleč, če bi jih navajali. Zadostujejo pa že navedeni zgledi,

da dokažemo, da si mora delavstvo pri nezadostnih plačah vedno bolj pritrgovati.

Posledica nesoglasja med dohodki in življenjskimi potrebščinami je, da se je poslabšalo življenje tob. delavstva. To dokazuje osobito visoko bolniško stanje in pa visoko število jetičnih bolnikov. Statistiška letna poročila glavnega ravnateljstva dokazujejo, da so zdravstvene razmere tobačnega delavstva trajno neugodne. Izboljšalo se bo le, če bo mogoče po boljših plačah tobačnemu delavstvu izboljšati življenje. Dobiček od zdravega delavstva, ki bi imelo veselje do dela, bi imela le c. kr. tobačna režija. Možnost za uspešno izboljšanje plač je dana. Prodajalne razmere so se zadnja leta zelo izboljšale. Po razširjanju izdelovanja s stroji so se zelo znižali proizvodni stroški, z novimi delovnimi načini se je zvišala delavska sposobnost. Ker se obrat bolj izrablja, se mora na delo obracati večja pozornost, napeti se morajo vse delovne moči, da se zadosti višji izrabi moči po boljši in obilnejši hrani. Predpogoj za to pa je, da se delavstvu to omogoči po splošnem, zadostnem izboljšanju.

Povišanje plač ne oškoduje samo dovolj za izdelavanje blaga v večji množini. Predvsem se mora primerno znižati delovna doba in se mora dati popolni sobotni popoldanski počitek. Podjetniki najraznejših obratov so napravili po znižanju delovne dobe najboljše izkušnje, tudi c. kr. tobačni režiji prejšnja znižanja delovne dobe niso škodovala. Ker je c. kr. tobačna režija sama priznala važnost prostega sobotnega popoldneva za tobačno delavstvo, sodimo, da lahko opustimo nadaljnje utemeljevanje. Opozarjamo le na to, da popolnoma odpravlja vrednost in važnost preosnove o sobotnem prostem popoldnevu, če ne doseže ravno nasprotnega, ako se ob drugih dneh podaljša delovna doba.

K vprašanju o izboljšanju delovnih razmer spada tudi, da se dovoli plačani dopust, in sicer tako, da dobe one osebe daljši dopust, ki delajo dlje časa v tvornici. Glavno ravnateljstvo te zahteve lani ni odklonilo, marveč je le odgodilo končno odločitev. Delavstvo zato sklepa, da glavno ravnateljstvo zahteve ne odklanja, kar je glavni ravnatelj sam naglašal nasproti našim poslancem. Delavstvo zato prosi, naj se kmalu pritrdilno reši vprašanje, in sicer timbolj, ker imajo vse ostale kategorije državnih uslužbencev že pravico do dopusta.

Nadalje prosi skupno delavstvo, naj se končno uredi penzijske razmere. Pri končni ureditvi veljaj načelo, naj se po 35letni službeni dobi izplača polna plača kot penzija. Penzija znašaj po 10letni službeni dobi 40 odstotkov plače. Osebe, ki postanejo delonezmožne pred dovršenim desetim službenim letom, naj dobe odpravnino, ki se povečaj s službeno dobo. Svojci umrlih delavcev in de-

lavk, za katere so morali skrbeti rajni, naj dobe primerno rento, oziroma odpravnino, otroci pa vzgojevalni prispevek. Pri računanju penzij — beseda »invalidna preskrba« naj se opusti — naj se zaračuna kot dosluženo leto, če je vpokojenec večino leta izvrševal svojo službo.

Penzija naj se tako uredi, da bi bila od deset let naprej tako do dvajsetega leta penzija povišana, da bi bila po dvajsetih letih še enkrat višja, kakor za deset let.

Vizitacija je zastarela. Mučna je delavstvu, kakor tudi osobi, ki jo izvršuje. Stavlja tobačno delavstvo v vrsto kaznjencev in prisiljencev. Prosimo, naj se vizitacija odpravi. Naglašamo, da zasebne tvornice vizitacije ne poznajo.

Dokler se vizitacija ne odpravi, pa prosimo, naj se uvede za delavstvo v tvornici II. posebna vizitacija, ki je nedavno še obstajala. Zdaj, ko so uvedli skupno vizitacijo, je naval v vizitacijski prostor velikansk. Obstaja nevarnost, da se kdo poškoduje. Delavstvo izgubi veliko prostega časa.

Glavno ravnateljstvo se naproša, da gradi delovska stanovanja, oziroma podpira društva, ki grade tobačnemu delavstvu delavske hiše, dokler se pa to ne zgodi, naj dobi delavstvo stanovanjske doklade.

Delavstvo prosi, glavno ravnateljstvo izposluj, da dobi tobačno delavstvo znižane vožne cene na železnici.

Delovni prostori v naši tvornici so postali premajhni. Nikakor ne odgovarjajo več zahtevam, ki jih stavlja na delovne dvorane naša doba. Zato prosimo, glavno ravnateljstvo povečaj ljubljansko tobačno tvornico.

Posamezne delovne kategorije izražajo c. kr. ravnateljstvu še sledeče želje:

Požarni čuvaji se sklicujejo na meseca marca 1908 glavnemu ravnateljstvu predloženo spomenico in prosijo, naj se dovolijo izročene prošnje, ker je nujno potrebno, da se izboljša položaj.

Smoldkina in sivalčina pripravljavnica prosita, naj se uvede tedenska plača.

Za tedensko plačo prosi še delavstvo smoldkinih in sivalčnih zavijalnic, pomožni delavci, ki prosijo, naj se uvrste v plačo delavcev v zavijalnici, tedenska plača naj se uvede po petih službenih letih.

Za tedensko plačo še prosijo: delavke v kuhinji, bolniška strežnica, prodajalke, kopalne postrežkinje, delavstvo v prodajalnem skladišču, ki prosi, naj se vzravnajo plače z moškimi plačami v cigaretni zavijalnici.

Odpravi naj se »vorlezunga«.

Pri sprejemanju na delo naj se ozira na otroke tobačnega delavstva in naj se zdravniki pouče v tem smislu.

Delavci pri dvigalu, v rezilnici, v »škaterungu« in kjer se tobak pari ali strežejo delavci v parni rezilnici in pri strojih, ki mo-

rajo bolj in težko delati, prosimo, da se uvede plača, kakršno imajo akordni delavci. Vsak mož mora po 71.500 kg prevzdigniti.

Ako je pri sprejemu delavka odpuščena vsled kake majhne bolezni, naj se čez čas zopet pokliče in preišče, če je potem sposobna za sprejem.

Pri regulaciji plač naj se posebno ozira na cigaretski oddelek, ki se je zadnja leta zelo zapostavljal, dasi se je produkcija cigaret vsled novih strojev silno pomnožila, so se le plače v primeri z drugimi oddelki silno malo zvišale, oziroma celo znižale.

Splošna manipulacija prosi za tedensko plačo po petih letih. Nadalje prosi za službeno obleko, ker nekaj delavcev pri dvigalnih jo je dobilo, samo delavci v splošni manipulaciji, kjer so izpostavljeni vsakemu vremenu in prahu ter imajo skoraj najtežje delo, pa je direkcija prezrla.

Prejemalke naj se uvrste v tedensko plačo vsaj vsake tri mesece, ne pa samo ob novem letu. Prejemalke, stoječe v tedenski plači, zahtevajo plače 20 K. Življenje v Ljubljani ni nič cenejše kakor v večjih mestih. Prejemalke prosijo za tedensko plačo od časa sem, ko postanejo trajne prejemalke. Takoj, ko so uvrstene v tedensko plačo, naj bodo uvrstene tudi v četrto kategorijo za penzijo. Pomnožile naj bi se tudi prejemalke, dalje naj bi se tisti denar, ki ga zaslužijo prejemalke, ako nadomestijo kako bolno prejemalko, razdelil med prejemalke. Prejemalke tudi najuljudnejše prosijo, da bi se njih sedeži prestavili od okenj, ker jim to zelo škoduje na zdravju (deloma vsled vlažnosti, deloma vsled mraza); dejstvo je, da jih mnogo ravno radi tega boleha na protinu, ker sede tik pri zidu. Pokarce pri cigaretah zahtevajo, da se uvrstijo v tedensko plačo. Aufstekarce pri cigaretah prosijo, naj se jim delo zmanjša, ker to delo je posebno naporno, na 3500 na dan, in da se jim plača zviša. Pri cigarah brazilskih naj bi se delo zmanjšalo na 100 na teden. Pri cigarah Britanica se prosi, naj se zniža delo za 250 na teden, plača pa naj ostane taka, kakor je sedaj. Pri cigaretah sploh se prosi za izboljšanje plač.

Oddelek viržink je jako zaostal za drugimi oddelki, kar se tiče dela in plače. V tem oddelku so večinoma že priletne delavke in imajo jako trudapolno delo, zraven še mokro, kar je seveda zdravju škodljivo, osobito po zimi. Velik nedostatek je tudi v tem, da je dvorana za to število oseb jako majhna, in nekatere mize imajo tako malo svetlobe, da pri tem veliko trpe oči pri natančnem izdelovanju viržink. Od tod je ravno toliko bolezni ravno v naši dvorani, kar je sam bivši ravnatelj Möller potrdil. Zato se najuljudneje prosi, da bi se delo znižalo na 1500, in plača na 56 h pri sto; dalje, da bi se po desetih letih dajala tedenska plača in doklada, ker je pri

nas mnogo starih, ki so že izgubile moč, kar naj se vpelje sploh za vse tobačne delavke. Delavke pri Cuba smodkah prosijo, naj bi se jim izboljšale plače, ker so bile dozdej pri povišanju plač prezrte.

Starejši delavci s tedensko plačo prosijo, naj se jim plača uredi tako, kakor jo imajo po oddelkih mezdni delavci.

Podstrešna sušilnica za viržinke. Delavke prosijo, naj se jim zviša plača za 10 h, ker je delo zelo mučno, poleti grozna vročina, hud smrad, pozimi pa mraz in se zelo veliko obleke strga.

Skartirunga, vorspringarce in mešarce prosijo za predpasnike, ker se strga veliko obleke.

Za tedensko plačo prosijo pokarce pri smodkah.

V kartonaži se prosi za izboljšanje osebno pri strojih za pritrjevanje snob. (Klammnenbefestigung) in pri strojih za izrezlanje (Ausstanzmaschine). Zniža naj se tu delo tako, da se pri prvih ne dela več kot po 4000 komadov dnevno, osebno še zaradi tega, ker je delo nevarno in se je ponesrečilo mnogo delavk zato, ker se tako težko naredi, kar je predpisano. Plača se zvišaj celemu oddelku.

Delavke v oddelku za kratke smodke prosijo, naj se jim zniža delo in primerno poviša plača. Delo je namreč zelo naporno in se jako težko izdeluje.

Tehtalke tobaka prosijo, naj jih uvrstijo v vrsto prejemalk. Posebno naporno delo ima tehtalka pri viržinkah.

Natikovalke slame prosijo, naj se jim primerno izboljšajo plače.

Delavke v mokri pripravljalnici prosijo za predpasnike, ker imajo mokro delo.

Pri svalčnih strojih se prosi, naj se moškimi delavcem izboljšajo plače tako, kakor so uvedene za mezdne delavce v rezilnici pri strojih, in sicer prosijo za izboljšanje pri cigaretnih strojih za izboljšanje 4 strojevodji-2 pomožna delavca.

Ljubljana, dne 12. oktobra 1908.

Obrtni nadzorniki o tobačnih tvornicah l. 1907.

Glavno tobačno ravnateljstvo hoče, da se smatrajo tobačne tvornice za vzorne zavode. Mnenje glavnega ravnateljstva še potrjuje poročila obrtnih nadzornikov, ki še precej hvalijo tobačno režijo. Zdi se nam pa, da se tobačno glavno ravnateljstvo ne ozira na grajo posameznih obrtnih nadzornikov. Saj če bi se ozirali, bi ne bilo mogoče, da tridentinski obrtni nadzornik že več let graja škandalozne razmere v tobačni tvornici Saccu, ne da doseže kak uspeh. Menda ima glav-

no ravnateljstvo na razpolago poročila obrtnih nadzornikov. Če jih pa nima, mu jih da rada naša »Zveza« na razpolago. Tridentinski nadzornik poroča o saccoški tobačni tvornici:

Glede na že grajana tla tobačne tvornice v Saccu, naglašamo tudi letos, da tla še vedno niso popravljena po delavnicah in da kakor izjavlja tvorniško vodstvo, jih še tudi ne mislijo popraviti.

Tla so že leta sem tako izrabljena in poškodovana, da jih ne morejo več čistiti. Prah se zato nabira po špranjah in ga delavke dvigajo, ko hodijo po dvoranih. Osebno v cigaretnih dvoranih pride na delavko komaj 10 in³ prostora, za zračenje ni ničesar preskrbljeno, bolniške številke so neugodne, saj je umrlo zadnjih pet let na jetiki 35 delavk, vse to dokazuje, da je nujno potrebno, da se napravijo nova tla po delavnicah. Želeti je tudi, da hitreje izpremenijo okna, ki se boljše zapirajo, a novih okenj je tekom dveh let šele 169 v tvornici.

Obrtni nadzornik nadalje piše glede na tvornico v Saccu:

Že v poročilih za l. 1903, 1904 in 1905 se je naglašalo, naj se preosnuje jedilnica in **da je nujno potrebno, da dobe delavke, ki prenoče v Saccu, zdrava prenočišča.**

Nečuvano je, kako se igrajo z delavstvom. Država postopa naravnost hudodelsko z delavstvom. Že štiri leta jim je dobro znano, kakšne nečuvane razmere vladajo v Saccu, ne da ganejo z mazincem. **Med 100 delavci jih je obolelo l. 1907 92, ko jih je obolelo še l. 1906 84!!** Kljub temu si pa glavno ravnateljstvo v svojih letnih poročilih še upa trditi, da skrbi za delavstvo! Od l. 1903 je poskočil čisti dobiček tobačnega monopola za več kakor 20 milijonov, a da odpravijo nedostatke v Saccu, niso imeli nekaj tisoč kron! Izboljšali so plače v Saccu, kakor poroča obrtni nadzornik, zgolj smodkinim rezalkam in vlagateljicam duhana. Zato se prav nič ne čudimo, da delavstvo naravnost propada. Povprečno so zaslužili v Saccu l. 1906 delavci tedensko 15:40 K, delavke pa 11:13 K. A še se jim ni zdelo potrebno, da povišajo plače.

V poročilu o razmerah tobačne tvornice v Rovignu poroča obrtni nadzornik: »Glede na plače delavcev se gleda na to, da se prilagode krajevnim plačam. **Potemtakem so plače tobačnega delavstva v Rovignu slabše, kakor jih plačujejo svojim delavcem zasebni podjetniki.**

Dobrodelnost in darežljivost glavnega ravnateljstva označuje v jako lepi luči poročilo obrtnega nadzornika o tobačni tvornici v Rovignu. Obrtni nadzornik poroča:

Tudi l. 1907 je podpirala tobačna tvornica z 200 K otročji vrtec »Asilo infantile San Giuseppe« v Rovignu. Med 165 otroci, ki so

dobili zavetje v otroškem vrtcu, jih je bilo 108 od tobačnih delavcev. Otroci ostanejo v zavodu od jutra do večera in dobe medtem priprosto južino, ki obstoji iz oljnate juhe in koščka kruha, kar je vredno 8 v, a to se ne plača za vse otroke, ker za nekatere plačujejo le 4 v na dan. Pouk in nadzorovanje otrok, kakor tudi šolska obleka je brezplačna.

Zavod žrtvuje za tobačne otroke vsako leto nad 1600 K. Ker manjka denarja, ne morejo dajati pri vedno večji draginji boljše hrane, kar seveda vpliva na to, da otroci niso zdravi. Ker delovski otroci bolehajo, so prisiljene matere delavke, da ostanejo večkrat tudi več časa doma, da strežejo svojim otročičem. Seveda imajo za to škodo. Obrtni nadzornik zato priporoča glavnemu ravnateljstvu večjo darežljivost nasproti navedenemu zavodu.

Seveda, tobačna režija bo darežljiva! Sicer mnogo govore o darežljivosti statistični izkazi tobačne režije. Ponosno naglašajo, koliko daruje glavno ravnateljstvo delavstvu prostovoljno. A en »klerikalen« zavod stori več, kakor tobačna režija, ki razpolaga z milijoni. Razmere v Saccu in v Rovignu so pač take, da se ne more govoriti o skrbi tobačne režije za delavstvo. Ob enem pa poročilo tudi pove, koliko so dejansko izboljšali delavstvu. Radovedni smo, če bodo še naprej trpeli škandalozne razmere v Saccu in v Rovignu.

Tobačna tovarna Dunaj, Rennweg, je bila pregledana 23. oktobra 1907. Delalo je 366 oseb, 28 več, kakor prejšnje leto.

Obrtni nadzornik omenja, da so delovne dvorane razsvetlili z obločnicami. Želi, naj se temeljito posuše kleti in pralnica.

Nezgod se je pripetilo 9, 7 v prometu. Dve nezgodi sta bili precej nevarni. Neki delavec je padel na stopnicah in si je poškodoval desno koleno, ki je trajno oteklo in je ostalo boleče. Nezgodna renta znaša mesečno 7 K 45 v. Neki drugi delavec si je izmaknil levi komolec, ko je nakladal nek zaboj. Roka ga je še bolela, ko je nadzoroval obrtni nadzornik.

Obolele so 203 osebe, med njimi na sopilih 204.

Plača se je zvišala dninarjem približno (?) 20 v dnevno, tedensko plačanim dninarjem za 1 K tedensko, delavkam dnevno za 16 do 22 v na dan.

V Alland je bila odposlana ena delavka, ki se je povrnila zdrava. Zdravniško izpričevalo jo je pa označilo, da za delo v tobačni tvornici ni sposobna. Za to so jo začasno upokojili. V vseh podobnih slučajih se delavke vpokojijo za eno leto.

Dunajsko ottakrinško tvornico je nadziral obrtni nadzornik 30. oktobra 1907. V tvornici je delalo 121 delavcev in 1125 delavk, 36 več kakor l. 1906. Tedensko plačo je dobi-

valo 45 delavcev in 26 delavk, dnevno plačo 70 delavcev in 127 delavk, na »geding« je delalo 6 delavcev in 972 delavk.

Nove stroje so postavili sledeče: velik univerzalen (splošen) stroj za izdelovanje cigaret, izpraznjevalni cigaretni stroj in trije stroji za izdelovanje cigaretnih ovojev. Cigaretne delavke so dobile obleko, ki jo ne prodere prah.

Število bolnikov se je nekoliko znižalo. Na 100 oseb jih je obolelo 38,1. Ambulantnih slučajev je bilo 7032. (Ambulantno zdravljeni bolniki so tisti, ki dobe zgolj zdravila in delajo ter ne dobivajo bolniške podpore). Ležalo je 475 bolnikov, število porodov je poskočilo od 117 na 128. Tvorniška kuhinja je izpečala vsak dan 275 kosil in 494 porcij kave. Kosilo je obstajalo iz 10 dg mesa, pol litra juhe, četrt litra prikuhe in 15 dg kruha. Kosilo je stalo 24 v. Navadnih kopelji so oddali 7573, parnih pa 3109. Ttorniška knjižnica je izposodila tedensko 151 del. Knjige iz knjižnice si je izposojevalo 726 oseb. Nezgod se je pripetilo 17, 2 nevarni. V 2 slučajih je bila poškodovana glava, v 2 slučajih noge, v 3 slučajih roka, v 10 slučajih pa prsti.

Po štrajku.

Štrajk popirnega delavstva v kranjskih popirnicah Leykamove družbe je končan. Tobačno delavstvo se je za usodo štrajkujočih svojih delavskih tovarišev in tovarišic živo zanimalo. Ne samo zanimalo, podpiralo je štrajkujoče delavstvo tudi s prav znatnimi podporami. Iskreno zahvalo vsem, ki so podpirali štrajkujoče svoje tovariše in tovarišice.

Letošnje leto je naša slovenska krščansko socialna delavska organizacija prestala hude boje. Takega leta še nismo imeli, kakor je bilo letošnje.

Prvo je štrajkalo delavstvo v ljubljanski tvornici lepa. Delavstvo je doseglo lepo zmago.

Komaj je bila končana delavska vojska na Ljubljanskem polju, je pa že vrelo in kipele v korotanski Bistrici. Tam imajo nekega direktorja, Faust se piše. Mož grozno izrablja delavstvo, katerega je končno minila potrpežljivost in je pričelo stavkati. Stavka je bila vzorna. Delavci so skupaj držali, da je bilo veselje. A pri pogajanjih je direktor Faust nalagal drž. poslanca Grafenauerja in je potem, ko so delavci nehali stavkati, preklical vse, kar je obljubil Grafenauerju.

Kmalu po stavki na Koroškem je pa pričelo stavkati delavstvo v popirnicah Leykamove popirne družbe v Goričanih in Medvodami. Svojim tovarišem je priskočilo na pomoč popirno delavstvo v Vevčah. Stavka je bila zelo huda. Saj je stavkalo nad 1100 delavcev in delavk. Delavstvo se je izborno

držalo. Vršila so se že pogajanja. Vse je mislilo, da se stavka ugodno reši. A kar je obljubil delavstvu družbin pooblaščenec, nadravnatelj Tittel, je družba preklicala in delavstvo je stavkalo naprej. Končno so se vršila pogajanja pri deželni vladi in je kranjski deželni predsednik Schwarz razsodil o nespornostih med delavstvom in družbo.

Štrajki so bili popolnoma gospodarski. Ni se naglašalo strankarstvo. Socialni demokrati v Vevčah so postopali naravnost izdajalsko. Kazili so stavko, kolikor so vedeli in znali. Pribito ostane, da so bili v Vevčah stavkokazi socialni demokrati.

Letošnji štrajki so dokazali, da se delavstvo lahko bori in izvojuje zmago brez socialnodemokratskih spletkarjev, ki jim je strankarstvo vse, delavske koristi pa deveta skrb.

Letošnji boji našega delavstva dokazujejo živo, kako potrebno je, da se delavstvo združuje.

Nikdar in nikoli naj delavstvo ne pozabi, da zamore doseči uspehe le mogočno strokovno združeno delavstvo.

Uspehi, ki si jih je priborilo delavstvo v letošnjih bojih, nam bodijo bodrilo za nadaljno vztrajno združevalno delo. Koroški neuspeh pa bodi šola, kako previdno mora biti delavstvo, ako hoče, da je ne goljufajo delavski brezsrčni izkoriščevalci.

Novo izdelovanje cigaret.

V naši tvornici so začeli izdelovati cigarete zdaj na nov način. Delavka namreč napravi zdaj sama cigareto, medtem ko po starem izdelujejo cigarete pupmaherca, špinarca in basarca. Zdaj so delavke še v dnu, ker se še uče, a ko se izuče, jih premeste v »gedinglon«.

Naše uredništvo je takoj poizvedovalo, kako da je glede na izdelovanje cigaret po novem načinu po drugih tobačnih tvornicah, kjer že delajo cigarete na nov način.

V Hainburgu so delavke, ki delajo cigarete na nov način, zadovoljne, ko so se jih navadile delati. Dela namreč vsaka zase in zasluži več, kakor je zaslužila prej. Učile so se delavke v dnevni plači 20 tednov, nakar so jih premestili v geding-plačo. Delati so morale v pouku počasi in jako natančno. Delajo cigarete seveda šele nekaj miz in sicer »Egiptovske« 2 mizi, »Princesas« 3 mize, 2 delavki pa »Khedive«. Pri »Egiptovskih« zaslužijo delavke za 1000 komadov 2 K 6 v, pri »Princesas« pa za 1000 komadov 1 K 60 vin. Kadar napravi delavka 1250 »Egiptovskih«, jo premeste v geding in sicer smejo začetkoma izdelati do 1300, pozneje pa do 1400 komadov.

Delavke, ki delajo »Princesas«, so premeščene v »geding«, ko napravijo 1600 ko-

madov, delati smejo na to do 1700, pozneje bodo smele izdelati do 1800 cigaret.

Kadar bodo vse delale na »geding«, se pomnoži tudi število prejemalk.

Z Dunaja smo pa dobili glede na izdelovanje cigaret na nov način poročilo, da so se učile delavke delati v dnevni plači cigarete na nov način. Čez nekaj tednov so delavke, ki so se izučile, zopet premestili v »geding«. Delavke napravijo zdaj na nov način cigaret z ustnikom 2200 na dan, ob sobotah pa 1600, cigaret brez ustnika pa 1800, ob sobotah pa 1200. Vsaka delavka dela za se. Zaslužijo na teden 22 K, kar znese nekaj več, kar so prej zaslužile v tobačni tvornici. Konečno se je uredilo na Dunaju delo in plače tako-le: Cigaret z ustnikom se napravi tedensko 12 tisoč 600, na dan povprečno 2100, zaslužijo pa na teden 22 K 17 v.

Cigarete brez ustnika: Tedensko se jih napravi 10.200, na dan pride 2100 kosov. Zaslužijo pa 22 K 23 v na teden.

V Novem Tišinu so hoteli prisiliti delavke, da bi izdelale 2400 komadov, kakor tudi v Hainburgu, a se jim naklep ni posrečil, ker so se delavke ustavile.

Pri nas se je pri pouku zahtevalo, naj delavke hite, kar morejo. Na kakovost izdelanih cigaret se ni gledalo. Sodimo, da to ni bilo prav. Ko pridejo delavke v plačo za izdelane cigarete, se bo gotovo gledalo na kakovost dela. Škromno naše mnenje o novem načinu izdelovanja cigaret: Delavke naj se izuče delati brez napake. Hitro izdelovanje pride samo ob sebi.

Shodi tobačnega delavstva.

Shodi na Moravskem. Podružnice naše »Zveze« so imele od 30. avgusta do 4. septembra na Moravskem več shodov, na katerih je govoril tajnik naše »Zveze« tovariš Ullreich. Prvi shod so imeli 30. avgusta v **Landskronu**. Obiskan je bil dobro. Vpisalo se je več novih članov.

Tudi shod v **Cvitavi** je bil dobro obiskan. Po Ullreichovem govoru sta govorila še tov. Stepanek in pa tov. Karol Fritscher.

V **Sternbergu** se je vršil javen društven shod. Navzoči so bili tudi socialni demokrati. O potrebi organizacije je govoril tudi tovariš Hiessl.

V **Bavču** se je vršil shod 3. septembra. Poleg Ullreicha sta govorila še tov. Mückstein in župnik Maršalek.

Dne 4. septembra se je vršil shod v Novem **Tišinu**. Govorilo je tudi več socialnih demokratov, ki jih je Ullreich izdelal tako, da je bilo joj in gorje.

Rdeče cvetke.

Učimo se od nasprotnikov!

Socialni demokrati so si naložili eno krogno prostovoljnega davka na mesec za svoj dnevnik »Lavoratore«. Če pomislimo, kako grozno odirajo rdečkarji uboge delavce, se moramo res čuditi požrtvovalnosti socialistov za svoje časopisje. — Na strankarskem shodu nemške socialne demokracije v Norimbergu je poročal »sodrug« Gerisch sledeče: »Socialnodemokračsko časopisje ima 1.061.000 naročnikov. Za časopisje, naše najvažnejše orožje, nam ni nobena žrtev prevelika!« Slovensko delavstvo! Tudi nam je časopisje najvažnejše orožje. Tudi nam naj ne bo nobena žrtev za naše časopisje prevelika. Tisti delavec, ki čuti krščansko-socialno, pa ni naročen na noben dober, krščanski delavski list, je le pol krščanskega socialca. Zato bodi častna dolžnost vsakega delavca, vsake delavke, da naroča in razširja glasilo slovenskega delavstva, »Našo Moč«. Vsak tržaški socialist plača poleg naročnine še 12 kron prostovoljno za svoje glasilo. Koliko pa je še slovenskih delavcev, ki ne tvegajo tistih borih treh kronc letno za »Našo Moč«. Zato naj vsak slovenski delavec dela na to, da se »Naša Moč« v pričetku novega letnika razširi v vsako slovensko delavsko stanovanje. Naš klic bodi: »Na delo za dobro delavsko časopisje!« Učimo se od nasprotnikov!

× × ×

Vendor enkrat priznanje.

Socialnodemokračska »Leipziger Volkszeitung« se nič kaj dobro ne razume s svojo sestrnico »Münchener Post« in jej večkrat zabrusi prav krepke v brk. Nedolgo tega je zopet prva povedala svoji sestrici sledeče značilne besede: »Znano, 'Münchener Post' prav nič ne ovira, da ne bi neprestano obrekovala. Če se jej obrekovanje dokaže, je mnogo prestrahopena, da bi svojim čiaeljem povedala resnico.« Tako torej! Sedaj pa vi slovenski socialisti zapišite si z debelimi črkami to izjavo socialnodemokračskega lista o socialnodemokračskem tisku v svoj album. Vi slovenski delavci pa, ki ste čitali gorenja stavka, ki sta vzeta iz rdečega časopisja, pokažite jih svojim zaslepljenim sodelavcem, ki imajo naročene slabe časnike, da spoznajo, kako misli socialni demokrati o socialnodemokračskem časopisju.

× × ×

Galerija rdečih »poštenjakovičev«.

Dolgo časa se ni o tej »slavni« galeriji v našem listu nič slišalo. Zato pa, dragi čitatelji ne smejo misliti, da se je rdečia sodrga kaj poboljšala. Kaj še! Najlepši dokaz je kar prvi slučaj. — V Nagyáradu na Ogrskem sta zginila »sodrug« Czizmadia in Joczák, ki sta tekom dveh let ponéverila lepo svoto 80.000 delavskih kron. Seveda je bila takoj vložena proti njima preiskava. Zanimivo je pri tem to, da sta bila omenjena prava apostelja najhujšega strupa — rdečega časopisja. Z gotovostjo torej lahko trdimo, da sta bila sad slabega tiska. Le glejmo, da se tudi med Slovenci ne zaredi tako sadje. — »Sodrug« Heinrich Heide, ki je že večkrat kandidiral za občinskega svetnika na rdečkarsk program v Hzehoe, je ukradel iz blagajne mrtvaškega društva socialnih demokratov 20.000 kron. Naše sožalje drugim po tem denarju hrepenečim. — V 40. številki znanega »Holzarbeiterja« iščejo »sodrug« Rieglerja in Parentscha in jih opominjajo, naj takoj izvršijo svojo dolžnost proti monakovski plačilnici. Koliko tisočev pa obsega tista »dolžnost«? — Za enkrat so bili torej ubogi delavci ogoljufani od tistih socialnih demokratov, ki hočejo ljudem »vse dobro«, za 100.000 kron. Delavci, ki imajo preveč denarja, naj le dero v socialnodemokratičen tabor. Ni čuda, da imajo različni rdeči tajniki, blagajniki itd. tako lepo zaokrožene trebuščke, saj ne delajo nič, mislijo še manj, temveč se le lepo redijo z denarjem, ki jim ga znajajo ubogi zaslepljeni delavci.

Socijalne drobtine.

Nemški državni kancler in tobačni monopol. V Norderneyu je govoril glede na uvedbo tobačnega monopola v Nemčiji nemški državni kancler Bülow z rumunskim ministrskim predsednikom Sturdzo. Izjavil je: »Zelo obžalujem, da se knezu Bismarku ni posrečilo, da se uvede v Nemčijo tobačni monopol, dasi je močno delal na to. Nemška država bi bila gotovo dobila milijone iz tobačnega monopola. Saj 400.000.000 do 500 milijonov bi bili narasli dohodki! Kaj vse bi se bilo lahko napravilo iz tega denarja. Navedena vsota se mi ne zdi previsoka. Saj pri naša francoski tobačni monopol letno do 300 milijonov frankov. Francoska pa nima toliko prebivalcev, kolikor jih ima Nemčija. Francoz tudi ne kadi tako, kakor Nemec in je Francoz bolj varčuje kakor Nemec. Če bi se Bismarku ne izjalovil načrt o uvedbi tobačnega monopola, bi nemškim državnikom ne bilo treba sedaj si beliti glav, kako dobiti novih dohodkov Nemčiji.« Glasilo »Krščan-

ske tobačne delavske strokovne zveze» v Nemčiji piše o tej Bülowovi izjavi: Verujemo, da željo po tobačnem monopolu vlada le težko premaga. Bülowu pa mora biti znano, da se je izjalovil Bismarkov načrt o monopolu zaradi velikanskih ovir, ker je bila tobačna industrija že mogočna in razcepljena po raznih krajih. Gospodarski in socialistički razlogi so bili merodajni, da se ni uvedel monopol, ki podraži tobak in zniža delavske plače. Znižajo se tudi razni davki. V Nemčiji se preživi do milijon oseb od tobačnega monopola. Država bi morala dvigniti ceno tobaku in drugim tobačnim izdelkom.

Turška tobačna režija. V Turčiji imajo Tobačno režijsko družbo, ki se peča s tobačno industrijo. Minolo leto je imela družba 2.669.632 turških funtov dohodkov, stroškov pa 1.396.864. Preostanek znaša 1.246.030 funtov. Davka so plačali 750.000 funtov. Akcionarji so dobili 8 odstotkov. Sultan je dobil 106.370 funtov. Vrednost prodanega tobaka je znašala 2.390.000 funtov za 7.500.000 kg tobaka.

Tretji vseslovenski delavski shod.

(Konec.)

Poslovnik za III. vseslovenski delavski shod.

§ 1.

Shod skliče in ga otvori »Izvrševalni odbor slovenskega krščansko-socialnega delavstva«.

§ 2.

Po večini glasov izvoli shod predsednika, štiri podpredsednike in dva zapisnikarja.

§ 3.

Vsakemu poročilu sledi razprava.

§ 4.

Način priglasitve k besedi določi predsednik.

§ 5.

Govorniki se morajo strogo držati dnevnega reda. Predsednik je dolžan govornika, ki se ne drži stvari, pozvati k redu. Če se to zgodi dvakrat, mu mora vzeti besedo. To sme storiti tudi, če postane razprava osebna.

6.

V razpravi sme vsak govoriti deset minut. Shod ima pravico, da po večini glasov lahko izpremeni to določilo.

§ 7.

Samostalni predlogi so dopustni, če jih podpira tretjina delegatov. Predloge k poslovniku mora podpisati vsaj pet delegatov.

§ 9.

Sklepa se z navadno večino glasov. Pri enakem številu glasov odločuje predsednik.

Spored.

Tretji vseslovenski delavski shod se vrši v Ljubljani. Prostor: Dvorana S. K. S. Z. Prične se ob 8¹/₂ zjutraj in traja celi dan; dokler ne reši dnevnega reda.

A. Otvoritev shoda.

B. Odobritev poslovnika.

C. Volitev: a) predsednika; b) štirih podpredsednikov; c) dveh zapisnikarjev.

D. Poročila:

1. Organizacijsko poročilo in zgodovinski pregled naše delavske organizacije. Poroča Mihael Moškerc.

2. Razširjanje naših načel. Poroča Frančišek Terseglav.

3. Delavsko zavarovanje. Poroča državni in deželni poslanec dr. Janez Ev. Krek.

4. Strokovna zveza in delavsko časopisje. Poroča Frančišek Čebulj.

5. Delavske pogodbe. Poroča Ivan Nepomuk Gostinčar.

6. Delavska postavodaja. Poroča državni poslanec Jožef Gostinčar.

E. Volitev »Izvrševalnega odbora slovenskega krščansko-socialnega delavstva«.

Če želi kako društvo, da se razpravlja še o kakem predlogu, naj to naznani uredništvu »Naše Moči« do 30. septembra t. l.

Častna dolžnost vsakega našega delavskega društva je, da skrbi za to, da pošlje polnoštevilno svoje delegate na shod. Želi se, naj bi bila razprava živahna, razborita in dostojna.

× × ×

Istočasno ko II. vseslovenski delavski shod se vrši tudi shod slovenskih krščansko-socialnih delavk. Čas in prostor se še objavi.

»Izvrševalni odbor slovenskega krščansko-socialnega delavstva,

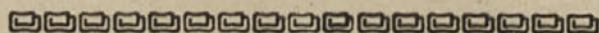
dne 15. avgusta 1908.

Jožef Gostinčar,
predsednik.

Josipina Eržen, podpredsednica.

Mihael Moškerc, podpredsednik.

Ivan Nepomuk Gostinčar, zapisnikar.

Naslovi načelnikov naših krajevnih podružnic.

Bave: Johann Dröbler, Troppauerstraße 48.
Fürstenfeld: Ferdinand Stebl, Öbersbachgasse 77.

Hainburg: Josef Höchstatter, Landstraße 293.

Hallein: Julie Hochbrucker, Hallein.

Celovec: Mici Ruttner, Neue Weltgasse 7.

Ljubljana: Mici Blejec, Mestni trg 10.

Linc: Karl Kastner, Lustenau 310.

Novi Tišinj: Franc Schneider, Mühlgasse 52.

Sacco: Marie Pedri, Sacco, Südtirol.

Schwaz: Thomas Steinacher, Kirschenallee 473.

Sternberg: Emilie Till, Römerstädterstraße 39.

Dunaj — Ottakring: Josef Wasserböck, XVI., Thaliastraße 123.

Dunaj — Rennweg: Amalie Masaček, XI., Hauptstraße 37.

Cvitava: Marie Treitner, Melzgasse 198.

